

F. a hangjelölés (helyesírás) szempontjából igen nehéz helyzetben lehetett, mert nem állott rendelkezésére kialakult hangjelölési hagyomány. Ilyen hagyományról legfeljebb a cirillbetűs rumén szövegek különben számos ingadozást mutató hangjelölésében lehet szó, a latin betűs hangjelölés azonban akkoriban még alkotómunkát jelentett, különösen F.-nak, aki a szórványosan már előtte is kimutatható ilyenmű próbálkozásokat¹ sejtésünk szerint nem ismerte. Ahogy a Todoreszku-töredék fordítója a XVI. századi magyar helyesíráshoz igazodik, úgy követi F. is magyar eredetijének útmutatásait. A sajátosan rumén hangok jelölésének kérdését természetesen önmagának kellett a latin és magyar betűanyag felhasználásával megoldania. Így érthetjük meg a sok ingadozást.

1. Az alábbiakban ábécé-sorrendben csoportosítjuk a hangjelölés történetének szempontjából figyelemreméltó írásmódokat, példákkal illusztrálva az egyazon hangot jelölő betűket, vagy betűtársításokat. A köznyelvi ábécé betűitől csak ott térünk el, ahol F. nyelve a régebbi hangállapot elemeit őrizte meg:

a — a, aa, à, á: taa 'ta' (43); à Domnuluj (9), à tot Puternik (13), á dfudeka (21), à Doæ Porenkæ (36); Lukáts (8).

ă — e, æ, a: Grei (33), begetura (8), Kercile (8); totæ 'toatá' (9), pærcz 'pártji' (14), pæmentuluj (13), hrænefzk (20), enkaldzitume 'incälzitu-mă' (11), tajeturijej (27).

c — általában k, latin szavakban és bibliai személynevekben ch: kare (9), porenka (10), prietnikuluj (11); catechizmus, chriftinafzkæ, Ezechiel, Habachuch, Chrifthus (8), Scholele (37). Ellenben: pecatele (18), pekatele (19).

ce, ci — ts, tf, cz: atsaja (10, 27), atsela (23); Atfafzta (9), fatfe (20), tferurj (20); biczlujale (36).

chi — kj, kij: Vekju (7), kjuza (8); kijemeturiej (43).

[*dz*] — dz, cz, tz, tdz: dzikend (29), fzlobodziture (9), Dumnedzeu (passim), enviadze (20), Botedza (27); adeveracze 'adeväreazá' (24), Dumnetzeu (24; sajtóhiba is lehet); adeveretdze (19). Ellenben: fzlobo eft (16).

¹ A Megiser-féle Miatyánkról, továbbá a lengyel és olasz próbálkozásokról nem szólva (l. ezekre SIEGESCU J., A román helyesírás története. Budapest, 1906. 89, 93 és TAGLIAVINI, Alcuni manoscritti rumeni: Studi Rumeni IV—1936, 43) ilyen a Todoreszku-töredék, amely 1570. táján megjelent zsoltárfordításnak része (SZTRIPSZKY—ALEXICS, Szegedi G. énekesk. 138).

[dž] — dŕ, ds, dz, dŕz: dŕudekat (18), ledŕiej (19), dŕofz (20); ŕzluds (15), lunds (34), envindsem (45); keŕtidze 'câstige' (39; talán sajtóhiba); dŕzoz 'jos' (33; dŕofz-t várnánk). Vö. még: Endrefeŕte (10), ahol az *f* ž-t jelölhetne, ha az affrikáta szórványosan már így hangzott.

e — e, æ, é: jeu (passim), mele (33); Præut (16), kjæma (18); ataré (24), undé (29).

f — f, ff, ph: ŕzferŕit (22); affla (10), ŕzfferŕit (37), ŕzuffletul (27), poŕffteŕzk (30); Sophonias, Ephesiensŕi, Philippeni, Philimon (8).

i — i, j, y, ø: Testamentumului (8), lucruri (9); Entreberj (7), ŕzugetorj (7), pjatræ (22); adeveretury (7), ŕzemelyury (14); Evangeliomur (8), em 'imi' (15), kjem 'chemi' (17), de kiteor (30), num 'nu-mi' (39).

i — j: ŕze fiŕje (9), ellenben: ŕze fie (ib.), miŕje (15), Tsinejey 'cinei' (29). L. még: mje 'mie' (24).

t — e, ae, i, u: Entreberj (7), kentetŕe (8), ŕzemt (passim), ŕzendfele (17); Aendŕeri (43); ŕzindŕfele (9); botedzundule (27), utóbbi esetben talán hasonulással van dolgunk.

ŕtn — ě: Szvĕt (8), kuvĕtul (14), kĕd (29), mĕkare (47).

j l. ž/.

l — l, ll: a kettős betűre példák: roditurille (15), allenŕilor (16), Sacramentumurille (27), namurille (28), karille (32), darurille (47). Vö. még: enczelyeg (24), ahol a palatalizáltságot írásban is jelöli.

m — hullámvonal jelöli a megelőző hangzó felett: Kû (19, 27), enã 'ne-am' (31).

n — n, nn és hullámvonal a megelőző hangzó felett: ennaltuluj (17), Ennelcedzeŕze (36); dĕ 'din' (15, 26 et passim), Teŕtamĕtuluj (27), ě 'in' (38).

n — ny: Vedenye (8), omeny (13), vinyetor (21), ŕzteny (22), pe-nyijej (37).

o — o, ô: Porobotŕilor (7); ô 'o' (33), ô (45; indulatszó).

oa — o: l. Hangtani sajtáságok 3.

s — ŕz, z: Reŕzpunŕzurj (7), ŕzuflet (9), trupafzke (12); iŕzpezeŕt (16), d zoz 'jos' (33), Iŕzpezitor (15).

ŕ — ŕ, s, fs, ff: Corintheuŕi (87), ŕi (passim), kureceŕte (17), Testamentumuluj (14), mincis (22), ulujest (14); greŕŕicilor (44); jeŕŕitul (7), Kaffi 'ca ŕi' (10), affa (14), greŕfelele (41).

t — t, tt, th: tuturor (37); pott 'pot' (37); Estherej (8), Mathe (8), Theŕŕaloniceni, Thimotheus (8).

t — c, cz, ts, tz: kredinciej (7), Celul, Percile (9), ŕzemtec (15), mincis (22), cinut (25); viacza (13), mincz (22), tocz (23), enveczacŕ (27); tsau 'ti-au' (22), fatsa (46); Dŕudetzelor (8), viatza (19), ŕzementzæ (33), ŕzemtetz (41), potz (45), pezitz (36); vö. még: Pontius (13).

u — u, v: nov (8, 19).

[u] — v: Adovæ (10), ellenben: doæ (ib.), zgevul (11), revuluj (12), luve 'luä' (17), vove (21).

z — z: zdrobituræ (11), obraze (14), fzlobozefit (16), SZLOBOZITURA (12).

[ž] — s, f: fzlusbijej (33); Mofes (7), Jofue, Efajaš, fzlufafzke (9), miflokul (16), fzlufnika (34), vrefmas (38).

2. Bizonyára a megelőző hangzó hosszúságát jelöli a *h* a következő esetekben: *jeh* 'ia' (16), ellenben: *je* (19), *jeh* (43). Más protestáns szövegekben is elég gyakran találkozunk ezzel az írásmóddal, különösen a *grea*, *rea*-típusú szavaknál: *en inima reh á lor* (ZsD. 12), *De greime reh a csertarej tale* (ib. 37).

3. A szóval együtt annak írásmódját is átveszi: *fzemelyury* (14).